

НОВ УЧЕБНИК ПО МЕДИЕН ЕЗИК И СТИЛ

Ефтимова, Андреана. Медиен език и стил: теория и съвременни практики. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2014 г.

Ангел Петров
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Днешните български средства за масово осведомяване (печатни и електронни) често са подлагани на критика поради свои твърде забележими понякога несъвършенства от различен характер: занижени критерии при подбор на теми за анализ и дискусия; липса на елементарна обективност при отразяване на факти и събития; силно изразена манипулативност, граничеща в много случаи с агресия, и др. Най-лесно разпознаваеми обаче са други недостатъци, отнасящи се до неумението на авторите да използват адекватно основното средство, чрез което посланията и внушенията на един вестник или на една телевизия достигат до съзнанието на читателя или зрителя – езика. Практиката показва, че само хора, които отлично владеят механизмите на медийната реч, успяват да създадат качествени, т.е. привличащи вниманието на публиката и запомнящи се от широки обществени среди, журналистически текстове. Професионализмът на такива творци се изгражда и се развива не за кратки срокове, а в продължителен период, чието начало би трябвало да се постави по време на университетските занимания с езика и стила. За да са ефективни тези занимания обаче, необходими са най-малко две предпоставки – подготвени преподаватели и функционални учебни помагала.

Новата книга на Андреана Ефтимова *Медиен език и стил: теория и съвременни практики* запълва от години съществуваща празнина сред помагалата за езикова подготовка на студентите – бъдещи репортери, редактори, анализатори, коментатори, т.е. все хора, за които употребата на словото предстои да стане професионално отговорна дейност. По своята същност и предназначение изданието е учебник, предлагащ сполучлив синтез на популярни в науките за българския език постановки, които са важни както за повишаване на специализираната лингвистична компетентност на студентите по журналистика, така и за общата култура на всеки интелигентен и грамотен млад човек, независимо от това, с какво се занимава в професионален план.

Според А. Ефтимова важноста на разработваните езикови и стилистични проблеми, които днес медийната среда поставя пред своите бъдещи „труженици“, произтича от тесните връзки между обществената езикова практика и дискурса на съвременните медии, а фактът, че медиите вече далеч не са само системи транслатори на събития, идеи, концепции и пр., а и създатели на ярко изпъкващи модели на речево поведение, налага обучението по медиен език и стил да бъде насочено към речевите прояви на всички субекти, които „вземат думата“, за да изразят свое мнение, да обосноват своя позиция или да споделят свое отношение чрез медиите. Затова, когато разяснява своите схващания във връзка със залегналите в книгата тези, авторката отбелязва, че със словосъчетанието *медиен език и стил* именува цялото разнообразие от езикови употреби в медийната сфера. Това уточнение е необходимо, за да се обоснове защо обект на анализ стават не само езикът и стилът на журналистите в медиите, а езикът и стилът на всички говорещи в медийното пространство (с. 9).

В първия раздел на учебника (*Национален език. Разновидности*) се дават сведения за спецификата на общонародния (националния) български език, като акцентът се поставя върху признаците, с които се характеризира най-представителната негова съставна част – книжовният езиков стандарт. Преимущество за помагалото е богатият и разнообразен методически инструментариум, използван от авторката. Това, което превръща традиционното лингвистично описание на езикови факти и закономерности във функционално средство за обучение и самообучение при развиване на умения да се използва езикът за определени комуникативни цели, е специфичният „модус“, който е предпочетен при представяне на информацията. Той се реализира чрез: кратки и ясни дефиниции; „релефни“ езикови примери; теоретични постановки, интерпретирани в пряка връзка с проблеми на речевата практика; таблично представяне на информацията с оглед на по-бързата и по-лесна разпознаваемост на важни езиковедски закономерности; функционални алгоритми за проверка на правописни особености на думите; точно формулирани правила и изключения от правилата.

Прави впечатление, че с внимание и интерес се анализират езикови проблеми, които са в процес на развой и промяна и които внушават идеята за езика като „жив“ организъм. Такива са например следните: дублетни форми при простите и при сложните съществителни имена (с. 40); бройна форма за множествено число на съществителните имена от мъжки род (с. 44 – 45); въпроси на членуването (с. 47) и на употребата на звателни форми на имената (с.48) и др.

Прагматична стойност при изясняване на съвременни аспекти от употребата на езика в средствата за обществено осведомяване имат сполучливите примери за допускани грешки в някои печатни медии: при съгласуване на подлога със сказуемото (с. 102); при съгласуване в рамките на простото и на сложното изречение (106); при пунктуация на простото и на сложното изречение (с. 180 – 109) и др.

Функционално значима е информацията за българските диалекти – териториални и социални (с. 114 – 129). Тя е необходима, за да могат бъдещите журналисти бързо да се ориентират в различните пластове на медийната реч (която е „всеядна“), да придобият способности уместно да използват такива изрази, когато го налага комуникативната целесъобразност и не се нарушава добрият естетически вкус.

Вторият раздел на учебника (*Текст и стил*) представя прегледно информация по основни проблеми на текстолингвистиката и на стилистиката (използвани са популярни постановки главно в трудове на Ст. Димитрова, Е. Добрева, И. Савова, Р. Ницолова, В. Маровска, Д. Попов, както и на някои чуждестранни автори като Дж. Лейкъф, П. Грайс, Ф. Данеш и др.). Проявявайки усета на прагматично ориентиран лингвист, А. Ефтимова „синхронизира“ теоретичните постановки с „наболели“ проблеми на актуалната медийна езикова практика например: при трудности по време на интерпретацията на смисли в медиен текст поради проблеми с т. нар. *пресупозитивна недостатъчност* или *пресупозитивна претрупаност* (с. 139 – 140); при специфичната употреба (главно с манипулативна функция) на някои *сентенциални пресупозиции* (с. 141) и др.

Важно място в изложението с оглед на практикоприложните аспекти на помагалото заема алгоритъмът за редактиране на журналистически текстове (с. 150 – 151). Той е надеждно средство, което студентите използват, когато анализират стилно-езикови качества на създадени вече медийни текстове, от една страна, и когато сами създават такива текстове, от друга страна. Застъпените в алгоритъма проблеми на четири равнища – тематично-смыслов изграждане на текста, композиционно изграждане на текста, архитектурно изграждане на текста и формално езикови особености на текста – следват логиката на един холистичен модел както за анализ (в рецептивен план), така и за изграждане (в продуктивен план) на качествени речеви продукти.

Третият раздел на книгата (*Семинарни материали и тестове*) предлага текстове и разнообразни упражнения (много от които тестови) за проверка на знанията и уменията, придобивани от студентите по време на целия университетски курс по медиен език и стил. Работата с материалите от тази част на учебника ще допринесе за повишаване на езиковата култура на бъдещите журналисти, ще осигури по-високи равнища на техните способности правилно и уместно да си служат с българския език.

В условията на динамични социални процеси ролята на медиите става все по-значима. Обществото има нужда от качествена журналистика, създавана от талантиливи и отговорни професионално подготвени хора. Убеден съм, че новият учебник на А. Ефтимова е едно от средствата, които създават условия това да се случва.

NEW TEXTBOOK IN MEDIA LANGUAGE AND STYLE

Prof. Dr. Angel Petrov
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: angel1806@abv.bg